

Це не означає, що відбувається звуження сфери юридичної практичної діяльності, в якій можуть бути вирішені конфлікти. Але за наявності альтернативних форм та процедур відбувається розвантаження судової системи, яка отримує можливість працювати більш виважено та ефективно.

Як правило, всяка правова альтернатива відкривається поза сферою діяльності «державних» юристів у лоні громадянського суспільства як його правовий інститут, як відповідна реакція на несправедливість влади. Так, наприклад, у багатьох країнах світу функціонує інститут відповідного правосуддя (медіація), який є альтернативою до судової форми вирішення спорів, яка представлена спеціальними органами державної влади.

Протягом останніх років активізувався рух запровадження програм відновного правосуддя в країнах Східної Європи, зокрема в Польщі та Росії. Позитивний досвід цих країн дає можливість стверджувати про діяльність впровадження відповідних програм і в Україні. За статистичними даними, у Росії 30 % спорів врегульовують через третейські суди, а 20 % - за допомогою медіації. А, наприклад, західна статистика свідчить про те, що в країнах Латинської Америки з впровадженням медіації в державі було скорочено рівень корупції, виконання рішень, досягнутих під час медіації сягає 80–100 %.

Одне із принципів питань, що постають у розрізі конфліктної проблематики – чи доцільно сферу відновного правосуддя безапеляційно відносити до поняття сфери юридичної практичної діяльності? Напевно, що ні, але зараз медіація успішно розвивається в таких країнах як Польща, Норвегія, Німеччина, Фінляндія, Австрія та Велика Британія. Із впевненістю можна передбачити, що розвиток альтернативних форм вирішення конфліктів, в тому числі і юридичних, можливий в країнах, де громадянське суспільство набуло належного рівня розвитку та стало спроможним протистояти у формі альтернативи органам державної влади.

На відміну від країн Заходу у правових системах традиційного типу (Африка, Азія, Середній та Близький Схід) не склався той рівень довіри до засобів правового регулювання, юридичних установ, юристів зокрема. Народи цих країн не вірять у позитивне право як засіб забезпечення злагоди та справедливості. Учасники конфлікту віддають перевагу іншим засобам правового регулювання, а звернення до суду визначається формою поведінки, що не схвалюється суспільством. Отже, як бачимо із практики країн з різними типами праворозуміння, роль держави у вирішенні конфліктів визначається по різному, так само як і роль інститутів громадянського суспільства, в лоні якого можуть формуватися альтернативні способи та форми зняття соціальних та суто правових протиріч.

ЗАКОННІСТЬ ЯК ПРИНЦИП, ВИМОГА ТА РЕЖИМ

Білік Вадим Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративної діяльності НАВС

Законність – фундаментальна категорія всієї юридичної науки й практики, а її рівень і стан служать головними критеріями оцінки правового життя суспільства, його громадян.

Одним із найважливіших засобів здійснення завдань і функцій держави є встановлення і постійне підтримання режиму законності. Законність належить до складних політичних і юридичних явищ. У цьому понятті синтезовані різноманітні складові й прояви діяльності різних структур і органів держави, що покликані створити нормальне, відповідне до діючих норм, існування соціальних суб'єктів та інститутів. У зв'язку з цим логічним є визначення законності як загальноприйнятого, усталеного правила співжиття, норми поведінки, що охороняється. [1]

У громадському житті законність виступає як метод державного управління суспільством, як найважливіший конституційний принцип, основний і необхідний елемент демократії. В юридичній літературі поняття законності – тлумачиться переважно як неухильне виконання законів та відповідних їм інших нормативних актів [2] або режим панування закону у взаємовідносинах особистості та держави, громадян і посадових осіб або органів держави де усі діючі особи підвладні закону – і окремих громадян, і держава. [3] Усталене розуміння законності як «режиму (стану) відповідності дій, поведінки, діяльності посадових осіб, громадян та юридичних осіб законам та підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті неухильного додержання останніх усіма суб'єктами права», міститься в довіднику юридичної термінології. [4]

В Україні режим законності набуває свого нормативного закріплення перш за все в нормах Конституції. Так, згідно з Основним Законом України, «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». [5]

Сутність законності полягає в тому, щоб усі структури й інституції держави, усі існуючі соціальні суб'єкти – від пересічних громадян до найвищих посадових осіб і держави в цілому – дотримувалися існуючих законів, щоб цим законам були підпорядковані всі інші розпорядження влади, щоб у чітко визначеному правовому полі діяли всі дійові особи соціального цілого. Беззаперечно, що основу формування і підтримання законності складають законодавчі акти, право в цілому. Найбільш суттєву, визначально значущу сторону законності складає суворе і неухильне дотримання і виконання правових норм. Таким чином, поняття законності передбачає і охоплює дві взаємопов'язані площини: з одного боку, видання, а з іншого – реалізація правових норм. Законністю досягається узгодженість дій, організованість і порядок, тобто дисципліна в загальнодержавному масштабі. [6]

У демократичному суспільстві законність спрямована на соціальні потреби та інтереси. Тобто критеріальним значенням для оцінки ефективності й дієспроможності норм права є те, якою мірою закони враховують інтереси суспільства, служать народу, виражають його потреби й ціннісні вподобання. У зв'язку з цим В.М. Гаращук пропонує розрізняти «за глибинною сутністю» законність демократичну і формальну. Перша формується передовою соціальною думкою і реально виконується в тих чи інших державах. Інша знаходить лише своє зовнішнє відображення у законодавстві та не підкріплена практичними діями з боку держави щодо забезпечення прав і свобод фізичних і юридичних осіб. [7] Найважливішою ознакою законності демократичної є наявність норм і механізму їх реалізації, що регулюють обов'язки і відповідальність не тільки громадян перед державою, а й у першу чергу держави перед громадянами. Формальна законність проявляється у формальному дотриманні існуючих норм права і дисципліни, які часто служать не народу, а окремим особам, політичним або релігійним кланам. [7]

Законність є невід'ємним елементом демократії. Демократія не може бути над законом чи поза законом, а тільки в межах закону. Державні органи, органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи повинні діяти в межах своєї компетенції. Демократична законність так чи інакше завжди співіснує із законністю суто формальною і навіть імітативною. На наш погляд, більш доречно говорити про співвідношення першого і другого типів, а саме про те, який тип домінує у правовій системі. Відносно існуючої в Україні законності, безумовно, можна сказати, що вона вочевидь, попри усі негаразди і протиріччя, набуває усе більшою мірою рис саме демократичного типу – перш за все з точки зору розширення простору

прав громадян, засад соціальної та індивідуальної свободи, відповідних гарантій, які створюють для громадянського існування інституції держави.

Отже, законність є однією з найбільш принципових категорій, котра має комплексний характер та є одночасно і принципом, і вимогою і режимом.

Список використаних джерел:

- 1.Новий тлумачний словник української мови: В 4-х томах/ Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. – В 3-х т. – К. : Аконті, 2004.
- 2.Юридический энциклопедический словарь / Ред. кол. : А. Я. Сухарев (гл. ред.) и др. – М. :Сов. энциклопедия, 1984. – 415 с.
- 3.Про стан дисципліни і законності в діяльності органів внутрішніх справ та заходи щодо їх зміцнення: Рішення Колегії МВС України від 15 трав. 2001 р. – № 1 Км/1.
- 4.Головченко В. В., Ковальський В. С. Юридична термінологія : Довідник. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.
- 5.Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
- 6.Новейший философский словарь / Сост. А. А. Грицанов. – Мн. : Изд-во. В. М. Скаун, 1998. – 896 с.
- 7.Гарашук В. М. Сутність, принципи та гарантії законності // Проблеми законності. – 2000. – Випуск 42. – С. 106 – 112.

ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Баранов-Мохорт Сергій Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент

Визначаючи основні напрями протидії корупції на сучасному етапі розвитку держави та суспільства треба, враховувати те, що корупція є наслідком, а не причиною негараздів у економічній, політичній та соціально-культурних сферах. Пошук ефективних шляхів подолання цього явища треба здійснювати на основі удосконалення законодавства та державного регулювання всіх сфер життя суспільства. Головні зусилля потрібно спрямувати на профілактику корупційних діянь з урахуванням вимог сьогодення та прогнозів на найближчу перспективу, усунення причин корупції в Україні, а також притягненні до відповідальності корупціонерів.

Адміністративному праву належить важлива роль у протидії корупції та в належній організації діяльності посадових осіб. Як відзначає Н.В. Тогонідзе, в багатьох країнах корупція значно мінімізована завдяки адміністративно-правовому регулюванню всієї системи відносин державної служби, розробці законів з чітким викладом прав, обов'язків, заборон, обмежень та відповідальності державних службовців усіх категорій.

Як і будь-яка діяльність, боротьба з корупцією забезпечується через застосування певних методів, які створюють умови ефективної діяльності, службової дисципліни тощо. Так, у теорії адміністративного права під методом розуміється сукупність прийомів та засобів (заходів), за допомогою яких втілюється в життя певні цілі. Тобто метод – це спосіб впливу керуючого суб'єкта на поведінку керованого об'єкта. До умов забезпечення службової дисципліни в державному апараті належать урегульованість правом відповідних питань, які вирішується службовцями. Адміністративні методи – це способи прямого, одностороннього владного впливу з боку вищого управління на поведінку підпорядкованих йому об'єктів, шляхом прямих безпосередніх приписів.

Найбільша частина норм, які регулюють суспільні відносини, а також компетенцію службовців державних органів, порядок проходження ними служби та організації їх професійної трудової діяльності, належить нормам адміністративного права. У свою чергу, як зазначає І.О. Іерусалімова, адміністративне право впливає на суспільні відносини через спеціальну